

УДК 316.4/316.6 : 364.4 : 37.07

Щербина Д. С.¹, Щербина С. С.²

¹ вчитель, Енергодарський багатoproфільний ліцей

² канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ТРУДОВОЇ АДАПТАЦІЇ

Адаптація особистості – це пристосування людини до навколишніх соціальних умов [3, с. 139]. Ось як адаптацію трактує «Соціологічна енциклопедія», яка вийшла під редакцією В. Г. Городяненка: «Адаптація – це вид взаємодії особистості чи соціальної групи із соціальним середовищем, у процесі якого узгоджуються вимоги і очікування його учасників» [4, с. 12].

Адаптація особистості в трудовому колективі є одним з важливих чинників залучення особистості до трудового процесу. Невипадково адаптація особистості привертає увагу багатьох не тільки зарубіжних вчених, а і вітчизняних соціологів. Серед них: М. П. Лукашевич, Л. І. Швидка, В. Васильєв, М. В. Туленков, В. В. Шкурко, В. М. Огаренко, О. Л. Скіндін, Ж. Д. Малахова, А. В. Камбур та ін.

Процес трудової адаптації визначається авторами як соціальний процес засвоєння особистістю нової трудової ситуації, що характеризується активною взаємодією особистості і трудового середовища, у результаті якого

досягається відповідність життєдіяльності особистості з умовами середовища [1, с. 248].

Рівновага між особистістю і новим соціальним середовищем укладається в оптимальному співвідношенні групових і індивідуальних цінностей, у відповідності суспільно регламентованого поведіння внутрішній структурі особистості. Критеріями такої рівноваги при вивченні адаптації особистості в сфері праці виступають, з одного боку, рівень ефективності функціонування особистості як працівника і члена колективу, з іншого боку – рівень задоволеності її різними аспектами й умовами діяльності і спілкування.

Під трудовою адаптацією розуміють, звичайно, процес взаємодії працівника з навколишнім його виробничим середовищем із приводу освоєння нової для нього трудової ситуації.

Для розуміння сутності трудової адаптації розглянемо коротко основні сутнісні ознаки цього явища.

По-перше, трудова адаптація носить активний характер. Це процес взаємної дії працівника (адаптанта) і виробничої організації по освоєнню новизни в трудовій ситуації. Влаштуваючись на роботу, новачок прагне обмовити найбільш зручні для нього умови, намагається впливати на умови роботи надалі, пристосовуючи їх до своїх можливостей і цілей, починає спроби впливати на колег і керівників для зміни їхніх відносин до нього в сприятливому напрямку. Новачок повинен підтримувати систему норм і цінностей, трудових традицій, стереотипів трудового поведіння. У кінцевому рахунку, за індивідом залишається можливість відмовитися від адаптації і піти з підприємства. Однак варто підкреслити, що основою взаємної зацікавленості в успішній адаптації як працівника, так і підприємства є загальні інтереси.

По-друге, виробничій адаптації властивий полімотиваційний характер адаптивної діяльності, що обумовлює діалектичну єдність орієнтованої і змістовної трудової діяльності в процесі адаптації. Поштовхом для початку виробничої адаптації є нестаток у реалізації адаптивної потреби, що виникла в результаті нових вимог виробничого середовища, або нових вимог до виробництва з боку працівника. Адаптивна потреба опосередкована взаємодією з потребою в трудовій самореалізації працівника, з одного боку, і потребою виробництва в кваліфікованому активному працівнику, здатному забезпечити трудовому колективові реалізацію його функцій, – з іншого.

Під впливом складного переплетіння потреб відбувається мотивація адаптивної діяльності індивіда. При цьому мотиви також взаємодіють між собою. У результаті складеної полімотивації виникають мета і програма адаптивної діяльності індивіда. При цьому враховується оцінка можливостей

реалізувати в рамках даного підприємства життєві цілі особистості [2, с. 95–97].

Якщо адаптація йде на «самопливі» – її термін 1–1,5 року, керована адаптація продовжується кілька місяців, її термін скорочений. Потому керування адаптаційним процесом – дуже важлива справа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лукашевич М. П. Соціологія праці: Підручник. К. : Либідь, 2004. 440 с.
2. Лукашевич М. П., Шандор Ф. Ф., Червона Л. М. Людина. Адаптація. Соціалізація (соціологічний контекст): Підручник. Ужгород : «АУТДОР-ШАРК», 2023. 208 с.
3. Огаренко В. М., Малахова Ж. Д. Соціологія праці: Навчальний посібник. Запоріжжя : Гуманітарний університет «ЗІГМУ», 2001. 306 с.
4. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. Київ: Академвиддав, 2008. 456 с.